

BESLUT "NATURRESERVAT GÅSBERGET": 1990-12-17
SKÖTSELPLAN "NATURRESERVAT GÅSBERGET"
REGISTERUPPGIFTER "NATURRESERVAT GÅSBERGET"

LÄNSSTYRELSEN
KOPPARBERGS LÄN
Miljövårdsenheten

BESLUT: 1990-12-17
DNR: 2311-6191-89 (2031)

BILDANDE AV NATURRESERVATET GÅSBERGET, RÄTTVIKS KOMMUN

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET

Namn:	Naturreservatet Gåsberget
Kommun:	Rättvik
Socken:	Ore
Läge:	Ca 10 km norr om Dalfors, 50 km norr om Rättvik
Kartblad:	Ekonomiska kartbladen 14F 9e och 9f samt 15F 0e och 0f
Gräns:	Innerkanten av den heldragna linjen på bifogad karta, bilaga 1
Fastighet:	Den av Naturvårdsverket förvärvade fastigheten saknar ännu beteckning. Del av Böle 2:1
Areal:	511 ha
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Kopparbergs län.

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Gåsberget utgör en markant höjdrygg vars topp når cirka 380 m.ö.h. Bergets västsluttning sluttar ner mot Dalforsån och sjön Storgåsen, den senare på 259 m ö h. Berggrunden är en näringsfattig migmatit och jordarten en stor- och rikblockig morän. Moräntäckets ytform är av typen dödismorän eller i vissa delar med drag av rogenmorän. Naturgeografiskt tillhör området region 30a, "Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden" (Nordiska Ministerrådets naturgeografiska regionindelning).

Huvuddelen av skogen på Gåsberget har vuxit upp efter en brand år 1888. Föryngringen skedde till stor del med löv, framför allt björk och asp, och området är sannolikt landets främsta bevarade exempel på en s k lövbränna. Lövskogen har idag uppnått sådan ålder att många träd är på väg att dö, vilket påskyndas av vedsvampangrepp. I lövskogen börjar gran

alltmer att etablera sig som ett led i successionen.

Reservatets ytterområden innefattar även magrare marker med huvudsakligen tallföryngring. Även inom lövområdet finns smärre barrdominerade fläckar. Dessa har undgått hårdare brand och utgör intressanta s.k brandrefugier.

Av stort värde är ett sumpskogsparti nedanför bergbranten där resliga klibbalar med inblandad yngre gran växer. Smärre bäckdråg, myrstråk och tjärnar bidrar ytterligare till områdets variation.

Lövbrännan uppvisar en gentemot omgivningen stor botanisk särprägel. Markvegetationen är frodig med piprör som dominant samt med inslag av t.ex slätterfibbla, nattviol, gullris och kattfot. Även längs bäckar och i sumpskogspartier är floran rik med skogsfru och spädstarr som intressanta arter. Torrare talldominerade områden har en trivial lav- eller risvegetation.

Även inom kryptogamfloran går lövbrännans särprägel igen, särskilt vad gäller lav- och svampfloran.

Gåsbergets fågelliv är mycket art- och individrikt. Tillgången på död ved gynnar hackspettarna varav spillkråka, större, mindre och tretåig hackspett samt den mycket sällsynta vittryggiga hackspetten har påträffats. Hålträden gynnar häckande ugglor, vissa småfåglar samt även t.ex mård. Lövrikedomen attraherar många fåglar som t.ex grönsångaren - som är något av en karaktärsart - samt den sällsynta mindre flugsnapparen.

Djurlivet i övrigt är det för trakten typiska.

Gåsberget innehåller, trots att byggnader saknas, en hel del kulturspår. Stubbar efter dimensionsavverkningar före branden är vanliga. Kolbottnar och grunder efter kolarkojor påträffas här och var. Längs Dalforsån finns rester av flottningsdammar. Nyare anläggningar är en stor kraftledning i områdets nordvästra del samt en nybruten skogsbilväg.

Sannolikt har Gåsberget i äldre tider påverkats av skogsbete och svedjande från närbelägen finn- och fäbodbebyggelse.

Sammanfattningsvis kan Gåsberget beskrivas som landets sannolikt största och mest välutbildade exempel på den speciella naturtyp som lövbrännan utgör. Denna tidigare vanliga naturtyp är idag nästan försvunnen genom effektiv brandbekämpning och Gåsberget är härigenom ett ovärderligt studieobjekt och referensområde för den vetenskapliga naturvården.

ÄRENDETS BEREDNING

Gåsberget uppmärksammades i naturvårdssammanhang först 1983. En inventering påbörjades då för att undersöka och beskriva områdets naturvärden vilket resulterade i en publikation, Lundqvist R. 1986: Gåsberget - en skogsbiologisk inventering. Länsstyrelsen, Naturvårdsenheten N 1986:4.

Gåsbergets mycket höga naturvärden motiverade högsta klassning i länets naturvårdsprogram. Området klassas också som riksintresse för den vetenskapliga naturvården.

Naturvårdsverket har under hösten 1989 förvärvat huvuddelen av området av STORA.

Ärendet har remissbehandlats utan invändningar av Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen och Rättviks kommun.

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Det beskrivna området, som avgränsas med innerkanten av en heldragen linje på bifogad karta (bilaga 1), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1974:1025) området som naturreservat.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara Gåsbergets naturligt brandföryngrade skog, den till brandsuccessioner knutna och starkt hotade specialanpassade florans och faunan, samt att skapa förutsättning för denna naturtyp att regenereras.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484, omtryckt 1987:939. 9 § därefter ändrad 1988:715) vilka anges nedan.

A. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 8 § NATURVÅRDSLAGEN OM INSKRÄNKNING I RÄTTEN ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHETEN INOM RESERVATET

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. uppföra helt ny byggnad eller anläggning,
2. spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller dämna,
3. avverka eller utföra annan skogsvårdande åtgärd,
4. upparbeta dött träd eller vindfälle,
5. anlägga mark- eller luftledning,

6. framföra motordrivet fordon.

Ovanstående föreskrifter skall ej utgöra hinder för underhåll av befintlig kraftledning.

Punkt 3 innebär att bestämmelserna i 20 § skogsvårdslagen om bekämpning av skadeinsekter ej skall gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på omkringliggande skog som följd av att åtgärder för att förebygga eller bekämpa insektsspridning inte vidtagits inom området, skall skadan ersättas. Vid exceptionella insektsskador på omkringliggande skog skall övervägas att vidta bekämpningsåtgärder även inom reservatet.

De åtgärder som krävs för skötseln av skogsmarken i enlighet med skötselplanen skall kunna utföras utan hinder av vad som föreskrives i punkterna 3 och 6.

För del av fastigheten Böle 2:1 som markerats med raster på bifogad karta gäller förbud att utan länsstyrelsens tillstånd vidta de åtgärder som förbjudits i punkterna 1-6.

B. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSLAGEN OM SKYLDIGHET ATT TÅLA VISST INTRÅNG

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet.

1. Utmärkning och upplysning om reservatet,
2. Utförande och underhåll av anläggning eller anordning för allmänhetens friluftsliv, nämligen stigar, leder och parkeringsplats enligt skötselplanen.

C. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 10 § NATURVÅRDSLAGEN OM VAD ALLMÄNHETEN HAR ATT IAKTTA INOM RESERVATET

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon,
2. gräva upp eller plocka örter, mossor, svampar eller lavar,
3. fånga eller insamla djur,
4. göra åverkan på torra träd eller vindfällan.

D. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSFÖRORDNINGEN RÖRANDE NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN AV RESERVATET

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltning m.m. som framgår av skötselplanen, bilaga 2.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen i Kopparbergs län.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, blankett 2:1.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Lilly Hansson jämte ledamöterna Per Erik Aarnseth, Bertil Andersson, Karl Boo, Per Erik Granström, Lars-Ove Hagberg, Karl-Gustaf Holmen, Per Jansson, Eva Kungsmark, Bengt Nylund, Olle Olsson, Margareta Rud, Lillemor Rudholm, Lennart Thorslund och Nicke Welin-Berger.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Svensson, förste länsassessor Stig Holback, avdelningsdirektör Björn Risinger, miljövårdsdirektör Stig-Åke Svenson och förste byråsekreterare Lennart Bratt föredragande.

Lilly Hansson

Lennart Bratt

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplangifter
4. Hur man överklagar, blankett 2:1
5. Registeruppgifter

LÄNSSTYRELSEN
KOPPARBERGS LÄN
Miljövårdsenheten

SKÖTSELPLAN

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET GÅSBERGET, RÄTTVIKS KOMMUN

I ALLMÄN BESKRIVNING

1 ADMINISTRATIVA DATA (Se reservatsbeslutet.)

2 GRUNDEN FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER (Se reservatsbeslutet.)

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Gåsberget är beläget i Ore socken, 10 km norr om Dalfors,

öster om sjön Storgåsen. Berget är som högst 370 m.ö.h och sluttar åt väster och sydväst ner mot Storgåsen på 259 m.ö.h.

Berggrunden består av näringsfattig migmatit och jordarten är en storblockig morän. Områdets kuperade ytform betingas av moräntäckets uppbyggnad av dödis- eller rogentyp.

Området avrinner via Dalforsån till Amungen och sedemera till Dalälven. Ytvattenavrinningen är genom blockigheten diffus och utgörs av små käll- eller bäckdråg. I moränens svackor finns små myrar eller tjärnar varav Risåstjärnen är störst. Gåsberget är präglad av upprepade skogsbränder, men särskilt av den senaste branden som inträffade 1888. Efter den branden växte den lövgeneration upp som idag gör Gåsberget så intressant. Berget får betraktas som landets mest välutbildade s.k lövbränna.

Lövskog, främst björk och asp av ganska klen dimension, dominerar området. Här är fältskiktet av en för trakten mycket säregen typ med piprör som marktäckande. Intressanta inslag är bland annat riklig förekomst av nattviol och slätterfibbla.

Vissa delar, framför allt i områdets utkanter, är tallskogsbevuxna. Här är vegetationen mestadels torr och risdominerad. Även inom lövområdet finns små barrträdsbestånd insprängda. Dessa grandominerade partier har förskonats från brand, s.k brandrefugier.

Nedanfö berget, i nivå med Dalforsån, finns sumpskogsområden. Ett parti med högväxt klibbal med granunderväxt är särskilt värdefullt. Här växer bland annat spädstarr och lunlav. Ett av bäckdrågen hyser skogsfru och ögonpyrola. Fågellivet i lövområdet är mycket rikt. Vårtid ger hackspettarnas trumvirvlar liv åt skogen. Större-, mindre- och tre-tåig hackspett samt spillkråka finns med ett flertal individer. Även den mycket sällsynta vitryggiga hackspetten har påträffats. Sommartid är kören av sångare imponerande, kanske särskilt individrikenheten av grönsångare. Lövområdets lockelse för fåglar poängteras av fynd av mindre flugsnappare och sommargylling.

Även djurlivet i övrigt är jämfört med omgivningen avvikande individrikt. Artsammansättningen är dock den för trakten typiska.

3.2 Kulturhistoriska förhållanden

Skogen på Gåsberget var redan före branden 1888 starkt påverkad av dimensionshuggning och kolvedshuggning. Efter branden kolades den dödade skogen. Inte mindre än 29 kolbottnar, både efter ligg- och resmilor, har påträffats inom området. Kolet levererades framför allt till bruket i Dalfors.

I Dalforsån finns rester av flottdammar och flottrännor sedan tiden för timmerflottningen.

I Gåsbergets närhet ligger både fäbodbebyggelse - Bölsbo fä-

bodar - och finnbebyggelse - Korsåsen. Påverkan härifrån torde ha skett på många sätt, t.ex. genom betesgång och svedjebruk. De gräsbärande myrarna har utnyttjats för slätter. Bebyggelse, eller rester av sådan, påträffas inte på Gåsberget, med undantag av rester från kolarkojor.

3.3 Markanvändning

Jakt är den enda aktiva form av markanvändning som berör Gåsberget. Jakträtten tillhör STORA respektive Olov Nordin, Västerås.

Genom norra delen av Gåsberget löper en stor kraftledning, den s.k Harsprängsledningen på 400 kV. Vattenfall är huvudman för denna.

3.4 Tillgänglighet

Gåsberget nås via en skogsbilväg med god standard som utgår från Dalfors och länsväg 2_96/301. Denna hålls öppen hela året. För vägunderhållet svarar en vägförening med Korsnäs AB som huvudintressent. Parkeringsmöjligheter finns på flera ställen. En ny bruten skogsbilväg leder tvärs över berget och ner mot Dalforsån där den slutar i en vändplan. Inom skogsområdet finns inga tydliga stigar att följa och blockigheten gör framkomligheten begränsad i vissa delar.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Ett måttligt besöksstryck bör inte medföra några olägenheter i form av slitage eller störningar. Områdets storlek och föga slitagekänsliga vegetation borgar för detta. Undantag utgör dock sankmarker i bäckdråg och sumpskog där dessutom känslig flora förekommer. Häckande hackspettar och ugglor skulle kunna bli störda av ett ökande besöksstryck vartid.

3.6 Källuppgifter

Lundqvist, R. 1986: Gåsberget - en skogsbiologisk inventering. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Naturvårdsenheten. N 1986:4.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Naturvårdsenheten. 1986: Värdefull natur i Kopparbergs län. N 1986:3

Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Naturvårdsenheten. 1988: Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. N 1988:1.

Kartor:

Topografiska kartorna Voxna 15F SV och SO respektive Rättvik 14F NV och N0.

Ekonomiska kartorna 15F 0e och 0f, 14F 9e och 9f.

II PLANDEL

1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Gåsberget är en extremt god representant för en tidigare vittspridd naturtyp, den s.k lövbrännan. Denna naturtyp är dock ett successionsstadium i skogens naturliga utvecklingscykel och som sådan ej möjlig att statiskt bevara.

Målet med skötseln av Gåsberget bör i stället vara att söka bevara ett område där den naturliga skogsdynamiken baserad på naturliga föryngringsförutsättningar bibehålls.

Med nuvarande förhållanden i skogslandskapet med bland annat effektiv brandbekämpning finns knappast någon förutsättning att låta Gåsberget utvecklas på egen hand. Aktiv skötsel i form av kontrollerad bränning torde vara nödvändig.

1.2 Generella riktlinjer

1.2.1 Hävd av skogsområdet

Skogsbruk skall inte bedrivas inom reservatet.

Brand

Brand är som tidigare nämnts av avgörande betydelse som ekologisk faktor vad gäller skogens utveckling på Gåsberget liksom i de flesta naturskogar. För att Gåsbergets speciella naturvärden skall bibehållas krävs sålunda en noggrannt planlagd aktiv avbränning. Genom att succesivt med hjälp av brand förnya lövsuccesionen kan granens tilltagande dominans stoppas. I några delar, t.ex. de två nordligaste lövområdena, kan lövbrännan få utvecklas mot tilltagande grandominans. Naturligt uppkomna bränder skall dock även här tillåtas förnya succesionen.

I väntan på att en strategi för aktiv avbränning finns utarbetad skall dock normal brandbekämpning ske, så att kringliggande skogsbestånd inte skadas. För att utarbeta en sådan strategi krävs större erfarenheter av aktiv avbränning, fortsatt forskning kring branddynamik samt en övergripande behandling av de brandberoende naturreservaten som bör tas fram av Naturvårdsverket.

Insektsangrepp

Upparbetning av vindfällan eller insektsangripna träd skall inte ske inom reservatet. Om extrema situationer inträffar får övervägande ske i samråd med skogsvårdsstyrelsen om speciella åtgärder ska vidtagas för bekämpning av skadeinsekter.

1.2.2 Jakt

Jakten i reservatet är inte reglerad enligt reservatsföreskrifterna. Vid älgjakt får inte älgdragare användas inom reservatet. Anläggningar i anslutning till jaktpass som t.ex. regnskydd, torn och liknande får inte uppföras.

1.2.3 Skogsbilväg inom reservatet

Den nyanlagda skogsbilvägen skär olyckligtvis tvärs genom reservatet. Vägen fyller i nuläget ingen funktion. Vägbanken bör därför planas ut och tillåtas växa igen genom spontan trädföryngring.

1.2.4 Kraftledningsgatan

Marken under och kring kraftledningen skall skötas i enlighet med de regler som gäller för kraftledningsgator. För skötseln svarar Vattenfall med egna medel.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Målet med skyddet av Gåsberget är framför allt vetenskapligt. Detta hindrar dock inte att området har ett värde för friluftslivsändamål. Den säregna, mycket vackra lövskogen och rikedomen på fåglar bidrar starkt till detta. Friluftslivet i området bör vara av sådan art att inga omfattande anläggningar krävs. I framtiden kan besöksstrycket förväntas öka varvid nedanstående riktlinjer får tas upp till förnyad prövning.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Gåsberget har mycket god och fullt tillräcklig tillgänglighet tack vare den skogsbilväg som utgör reservatets östra gräns och som sköts av en vägförening med Korsnäs AB som huvudintressent. Skyltning från allmän väg skall ej utföras.

2.2.2 Parkeringsplatser

Längs vägen vid reservatets östra gräns finns flera mötesplatser med möjlighet till parkering. Den överflödiga vägen i reservatet bör skäras av så att den inte kan nyttjas för trafik. En parkering kan då iordningställas i korsningen med huvudvägen.

2.2.3 Vandringsleder/Information

För att ge besökaren möjlighet att se de finare delarna av området bör en markerad stig anläggas med utgångspunkt från parkeringen (se bilaga). Information om de speciella naturvärdena bör placeras ut längs stigen. Dessutom bör en allmän informationstavla sättas upp vid parkeringen.

2.2.4 Renhållning/Sanitära anordningar

Något behov av sanitära anordningar föreligger ej. Eventuellt skräp omhändertas vid tillsyn.

2.2.5 Utmärkning av naturreservatets gräns

Reservatet skall märkas ut i enlighet med svensk standard

(SIS 031522).

3 TILLSYN

Årlig tillsyn skall utföras av naturvårdsförvaltaren.

4 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Tillsyn: 2 dagsverken/år.

Engångsåtgärder: Utmärkning av naturreservatets gräns, cirka 9 km, ca 20 dv.

Uppmärkning av stig samt uppsättande av informationsskyltar, ca 5 dv.

Framtagande av informationsskyltar: ca 30 000 kr.

Anläggande av parkering samt återställande av vägområdet inom reservatet: ca 50 000 kr.

Kostnaden för avbränning får uppskattas när en detaljerad plan för denna har upprättats.

4.1 Kostnadsfördelning

Statliga naturvården svarar för samtliga kostnader rörande tillsyn, skötsel och anläggningar.

LÄNSSTYRELSEN
KOPPARBERGS LÄN
Miljövårdsenheten

REGISTERUPPGIFTER Bilaga 5

UPPGIFTER OM NATURRESERVATET GÅSBERGET

Namn:	Naturreservatet Gåsberget
Kommun:	Rättvik
Socken:	Ore
Läge:	Ca 10 km norr om Dalfors, 50 km norr om Rättvik
Kartblad:	Ekonomiska kartbladen 14F 9e och 9f samt 15F 0e och 0f
Gräns:	Innerkanten av den heldragna linjen på bifogad karta, bilaga 1d karta,
Fastigheter:	Den av Naturvårdsverket förvärvade fastigheten saknar ännu beteckning. Del av Böle 2:1
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Kopparbergs län
Markägare:	Hela fastigheten förutom Böle 2:1 - Staten. Böle 2:1 - Kerstin Nordin, Lars Ahlgren, Karin Ahlgren.
Areal:	511 ha varav 4 ha vatten
Naturtyper:	4 ha vatten, 250 ha lövskog, 96 ha

	blandskog, 136 ha barrskog och 25 ha öppen våtmark
Landskapstyp:	Skogslandskap
Naturgeografisk region:	30a, Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden.
Skyddsmotiv:	Botaniska Zoologiska
Skyddsföreskrifter:	Indispensabla: A1 - A6 Dispensabla partiella: - Dispensabla: A1 - A6 (vad gäller Böle 2:1)
Skyddsföreskrifter produktiv skogsmark:	A3 - A4
Befintliga anlägg.: Planerade anlägg.:	Saknas 1 parkeringsplats med plats för ca 10 bilar
Skötselplan med åtgärdsplan:	Bilaga 1 till beslutet om natur- reservat.
Inventeringar och övrig dokumentation:	Se skötselplan.